

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА:

***минуле, сучасне,
шляхи розвитку***

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 20
У 2-х т. Том II

Засновано у 2000 році

Рівне – 2014

ББК 63.3(4Укр)-7
У45
УДК 94(477)

Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 20. Т. 2 / упоряд. В. Г. Виткалов ; редкол.: А. Г. Баканурський, С. В. Виткалов, О. М. Гончарова та ін. ; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. – Рівне : РДГУ, 2014. – 272 с.

У збірнику вміщено статті науковців вищих навчальних закладів, присвячені розгляду історико-мистецької проблематики переважно західноукраїнських теренів. Певна частина матеріалу висвітлює різнобічні грані теоретико-методологічних проблем українського мистецтва. Окремий розділ складають повідомлення, огляди та рецензії.

Для науковців, студентів, аспірантів та усіх тих, хто цікавиться вітчизняною історико-мистецькою спадщиною.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Виткалов В.Г.** – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри культурології Рівненського державного гуманітарного університету

- Баканурський А.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор
Виткалов С.В. – кандидат мистецтвознавства, доцент, відповідальний секретар
Гончарова О.М. – доктор культурології, професор
Жилюк С.І. – доктор історичних наук, професор
Захарчук-Чугай Р.В. – доктор мистецтвознавства, професор
Іваницький А.І. – доктор мистецтвознавства, професор
Кияновська Л.О. – доктор мистецтвознавства, професор
Кравченко О.В. – доктор культурології, професор
Овсійчук В.А. – доктор мистецтвознавства, професор
Постоловський Р.М. – кандидат історичних наук, професор
Сабодаш Ю.С. – доктор культурології, професор
Супрун-Яремко Н.О. – доктор мистецтвознавства, професор
Троян С.С. – доктор історичних наук, професор
Федорук О.К. – доктор мистецтвознавства, професор

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 15560-4032 Р.
Зареєстровано Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.*

Упорядник: проф. **Виткалов В.Г.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ**

Рецензент: **Афанасьєв Ю.Л.** – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету ім. Б.Грінченка

Друкується за рішенням вченої ради РДГУ (протокол № 4 від 28 листопада 2014 р.)
Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

Збірник зареєстрований Президією ВАК України як фахове видання з проблем мистецтвознавства (постанова № 2409/2 від 9.02.2000 р.) і перереєстрований як фахове видання з культурології (постанова № 1-05/5 від 18.11.2009 р.) та мистецтвознавства (постанова № 1-05/4 від 14.10.2009 р.)

ISSN 2411-1546

Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

Резюме

Розглянуто особливості розвитку регіонального телевізійного мовлення Вінниччини періоду державної незалежності України. Особливу увагу приділено аналізу інформаційної складової місцевих телеканалів в сфері культури і мистецтва.

Ключові слова: регіональне телебачення, телекомпанія, телепрограма, національний інформаційний простір, культурно-мистецька тематика.

Summary

Moskvichova Y. Regional television as a factor of socio-cultural space formation of modern Vinnychyna

The article highlights the peculiarities of regional television broadcasting in Vinnytsia region during the period of Ukraine's independence. Special emphasis is put on the analysis of the information constituent of regional television channels in the culture and art sphere.

Key words: regional television; TV company; TV program; national information space; culture and art themes.

Аннотация

Москвичёва Ю.А. Региональное телевидение как фактор формирования социокультурного пространства современной Винниччины

Рассматриваются особенности развития регионального телевидения Винниччины периода независимости Украины. Особое внимание направлено на анализ информационной составляющей местных телеканалов в сфере культуры и искусства.

Ключевые слова: региональное телевидение, телекомпания, телепрограмма, национальное информационное пространство, культурно-художественная тематика.

Надійшла до редакції 27.10.2014 р.

УДК 444.3.27(7)

С.В. Виткалов, В.Г. Виткалов

ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРИ В РЕГІОНІ: ДОСВІД РІВНЕНЩИНИ

Достовірна інформація завжди є основою для ухвалення відповідних, умотивованих рішень, однак, треба відзначити, що уже упродовж багатьох років помітна невиправдано однобока, а саме негативна оцінка національної спадщини попередньої доби, тобто все те, що було здійснено у радянську добу у культурній сфері, оцінюється однозначно негативно, як тиск на національну культуру, а все те, що здійснюється сьогодні – є однозначно позитивом.

Жодним чином не приймаючи без застережень сторону будь-кого з опонентів, спробуємо розібратися у ситуації, використовуючи статистичні аргументи. Отже: якщо у 1990 році кількість бібліотек в Україні нараховувала 25,6 тис. одиниць, а їх фонд – 418,3 тис. одиниць книг, то у 2007 році – відповідно, 20,8 тис. і 345 тис. томів [9]. Клубна мережа за цей же час скоротилася на 6,2 тис. (з 25,1 до 18,9); відвідування театрів – відповідно з 17,5 до 6,6 тис.; відвідування кінотеатрів – із 552 млн. на рік до 18 млн.; концертів – із 15 млн. до 4,2 млн. і т.д. Сьогодні в країні через брак коштів фактично припинена гастрольна діяльність художніх колективів, що мають звання «Національний».

У 2013 році кардинальних зрушень не відбулося, хоча тенденція до зменшення показників залишилася [10]. Зросла лише за аналізований період (1990-2007 рр.) кількість театрів (з 125 до 138) та музеїв: відповідно, з 214 до 458, цілком відповідаючи загальноосвітнім тенденціям [9].

Однак, саме в радянську добу творили всесвітньо відомі Д. Шостакович і І. Глазунов, або в Україні – Л. Ревуцький, Б. Лятошинський, М. Колесса, С. Людкевич, А. Роговцева, К. Степанков, Б. Ступка, П. Загребельний, І. Драч і ще сотні фахівців із сфер образотворення, художньої літератури, професійного театру тощо. І створені ними мистецькі шедеври і сьогодні є окрасою світової культурної спадщини, маючи своїми витокami виключно українське підґрунтя. Згадаємо хоча б «Золотий обруч» Б. Лятошинського, чи безліч постановок вітчизняної класики на оперній та балетній сценах; та й В. Сильвестров чи Є. Станкович, як і М. Приймаченко чи І. Гончар, Е. Мисько і Д. Кривавич також свої кращі твори підготували саме в радянську добу, попри тиск ідеологічних чинників.

Якщо 1970 р. у навчальних закладах культури та мистецтва України здобувало освіту 44 тис. студентів, то в 1975 р. їх було вже 49 тис. У той час у республіці функціонувало 2 інститути культури та 26 культосвітніх училища. У 1966-1970 рр. вони підготували 9 тис. фахівців у сфері культури та мистецтва з вищою та середньою спеціальною освітою, а в 1971-1975 рр. – 28 тис. [4].

Питання, що стосувалися роботи з кадрами культосвітніх працівників періодично розглядалась на засіданнях районних та обласних партійних комітетів. Зокрема, складались плани про роботу з кадрами, заслуховувались звіти про зроблену роботу тощо. Звісно, що часто все це носило формальний характер, але

певний імпульс роботі все ж надавався. В багатьох районах та областях підготовка кадрів для закладів культури була частиною державного плану, обов'язкового для виконання. В цій справі використовувались і місцеві можливості. Наприклад, у 1974 р. курси при обласних управліннях культури випустили 3057 клубних та 632 бібліотечних працівників. Крім того, функціонували постійно діючі курси при обласних Будинках народної творчості, районних Будинках культури. Головним джерелом підготовки керівників для гуртків художньої самодіяльності були 6 та 10 – місячні курси, створенні на базі культосвітніх училищ, музичних шкіл, професійних художніх колективів. Тільки за 1972-1974 рр. їх закінчили понад 7 тис. осіб [7; 214].

Палаці культури діяли майже в усіх містах і селах УРСР (26.000, з яких 80% на селах; станом на 1982 р.); вони належали профспілкам, зокрема, студентським, підприємствам, сільрадам та радгоспам із колгоспами. За офіційними даними на 1982 р., в УРСР діяло понад 20.000 аматорських хорів, ансамблів, капел бандуристів, майже 30.000 театральних гуртків [6; 145].

Цілком очевидно, що сьогодні змінився світ, змінилися параметри культурної політики, посилюється тиск глобалізаційних чинників, які принесли з собою нові форми спілкування та інформаційного забезпечення населення, однак подібні (наведені вище) статистичні показники є значно кращими для багатьох країн Європейського Союзу. А такі показники, як читання книг і їх придбання для особистого користування в, приміром, Англії, взагалі не витримує жодного порівняння з вітчизняними статистичними даними [5].

Спробуємо розглянути ситуацію, що складається у сфері культури, чи вужче – культурно-дозвілловому її векторі, на регіональному рівні, оскільки остання є важливим лакмусовим папірцем і ставлення держави до проблем духовності, незважаючи на ситуацію, в якій опинилася країна, і показником ефективності функціонування цієї сфери в уже значно змінених умовах. А локальний рівень дає змогу прослідкувати більш детально наявну проблематику.

І в цьому контексті важливим є кадровий показник, оскільки саме за допомогою якісно підготовленого кадрового корпусу і можливо здійснити будь-які реформи. Утім, ситуація, що складається у сільській ланці, не дозволяє вести мову про ефективність наступних реформ, актуалізованих сьогодні.

Зосередимося на найбільш типовій для західної України області – Рівненщині, яка і за кількістю населення, і за культурним потенціалом є достатньо типовим територіальним утворенням.

Станом на кінець 2014 року кадрова ситуація в Рівненській області у сфері культури достатньо складна, а надто на її найнижчому рівні.

Так, у сільській місцевості, за даними управління культури і туризму Рівненської обласної державної адміністрації, знаходяться 672 клубних заклади, в яких культурно-освітню діяльність здійснює 851 працівник [8], тобто в середньому по області на один сільський заклад культури припадає 1,26 працівника. При такій кількості працюючих здійснити будь-яку якісну діяльність фактично не можливо. Адже – це переважно директор, задіяний на повну ставку та 0,25 – художній керівник (або, скоріше за все, бухгалтер). Якісний склад працюючих також бажає кращого: повну вищу освіту (без конкретизації фаху) мають лише 170 осіб, тобто майже 20% працюючих [8], причому слід врахувати, що підготовку кадрів із повною вищою фаховою освітою, тобто за спеціальністю «Народна художня творчість», сьогодні в Україні здійснює лише КНУКіМ, (у якому не навчається жоден із представників Рівненщини). Цими питаннями частково переймається й кафедра культурології і музеєзнавства РДГУ, де на спеціалізації «педагог-організатор культурно-дозвіллової діяльності» навчається декілька представників Рівненщини, кількість яких принципово не змінює ситуацію в області на краще.

Із середньою спеціальною, чи як сьогодні прийнято зазначати, – базовою вищою освітою, працює 425 осіб, що складає понад 49% [8]. Це, будемо сподіватися, люди, які у переважній більшості повинні мати хоча б училище (коледж) культури. Однак точної (якісної) статистики стосовно фахового рівня немає. А сподіватися, що всі вони здобули саме фахову освіту у Дубенському коледжі культури РДГУ не має підстав, адже ліцензований обсяг цього закладу за спеціальністю «Народна художня творчість» теж відчутно зменшено. І сьогодні серед випускників коледжу нараховується, як правило, 20-27 осіб цієї спеціальності, тобто фактично – фахівців. І це при тому, що вони навчалися на 4-5 спеціалізаціях («хорове мистецтво», «народні інструменти», «духові інструменти», «режисура художньо-масових заходів» тощо). Але вони в принципі знайомі з абеткою культурно-дозвіллової сфери. Однак, одержавши диплом коледжу переважна більшість із них вступає на навчання до університетів на економічні, юридичні чи інші, не пов'язані зі сферою культури спеціальності на місця державного замовлення (оскільки у багатьох із цих ВНЗ є свої художні колективи), або в інститути мистецтв педагогічних чи гуманітарних ВНЗ (які є в кожній області, а в окремих областях – навіть по декілька. Як, приміром, у Львівській, де, крім Національної музичної академії ім. М. Лисенка, інститути мистецтв є при Національному університеті ім. І. Франка; там же, у Львові, функціонує подібний інститут при НУ «Львівська політехніка» та філія КНУКіМ), які не вмотивовано орієнтуються на сферу виключно професійного мистецтва, не маючи для цього ні наявного контингенту студентів із базовою спеціальною музичною освітою в обсязі музичного училища, ні переважної більшості викладачів, які, як правило, закінчили ці ж самі інститути і лише деякі з них – заочно консерваторію (за 1-2 роки як напрям «друга вища освіта», або екстернат). Але повернемося до нашого аналізу.

Ще 90 осіб мають неповну вищу освіту (без зазначення її спрямування) [8]. Отже, 260 співробітників (майже 31%) із 851 в сільській місцевості Рівненщини не мають вищої освіти зовсім.

Виходячи з такого «якісного» складу працюючих вести мову про ефективну культурно-дозвіллову діяльність на рівні сільського клубу не можливо. Адже люди, які не мають хоча б середньої спеціальної освіти нічого не зможуть зробити цікавого у своєму закладі, на який молодь дивиться виключно як на місце оренди.

Тобто, сьогодні можна вести мову про більш-менш якісний рівень культурно-дозвілєвої діяльності лише на рівні району, де при РБК існує справді група фахівців, переважно старшого покоління, яка має фахову художню освіту і практичний досвід, і з захопленням ставиться до культурно-мистецької проблематики, а отже здатна організувати якісне дозвілля населення. Сюди ж можна зарахувати й невеличкі групи ентузіастів цієї справи, які є практично у кожному селі, які люблять пісню, танок чи інші форми культурно-мистецької самореалізації і незважаючи ні на що є учасниками клубної сцени. Вони, як правило, й створюють клубну атмосферу на селі, формують власні художні колективи, які ведуть більш-менш помітну, а часто і досить яскраву та інтенсивну концертну практику, як це, приміром, можна сказати про директора Корецької музичної школи (тромбоніста за фахом, який створив оригінальний чоловічий вокальний квартет і достатньо активно концертує сьогодні не лише на рівні району), чи низку хорових колективів, очолених концертмейстером кафедри хореографії РДГУ та інших подібних керівників [3]. Саме вони й повною мірою розв'язують питання культурного обслуговування сільського населення, адже вони не лише співають чи танцюють, але мають у своєму творчому багажі «повний комплект» для сценічного виступу: конферанс, пісню на будь-який смак, виконавців, які грають на багатьох музичних інструментах і ще безліч іншого, що подобається не переобтяженому «культурним продуктом» сільському населенню. Вони залюбки обслуговують цілий комплекс сільських свят, зокрема й весіль і є улюбленицями публіки, час від часу виїжджаючи навіть за межі країни на прохання українських громад. Тому так багато у Західній Україні всіляких сімейних чи загалом родинних аматорських груп. Це справді клубні фахівці, які й потрібні сучасному клубу.

Згодом такі ентузіасти й очолюють художні гуртки у сільській місцевості. Їх зараховують на вакантні посади художніх керівників і саме вони забезпечують не лише оригінальне дозвілля сільського населення, а й «фасад» культурній сфері щодо звітності. Фінансова сторона їх повністю задовольняє, оскільки брак коштів вони без особливих проблем заробляють власними зусиллями. До речі, в Західній Україні практика вже давно обігнала теоретичні пошуки вчених і у прямому сенсі слова демонструє творче ставлення до реалізації значного соціально-культурного та виховного потенціалу, який закладено в дозвіллі.

Аналіз статистичних та аналітичних звітів профільного Міністерства культури [1] засвідчив, що там також не збираються виносити «сміття з хати» і зважаючи на постійні зміни керівництва, особливо питаннями функціонування галузі не переймаються. Та й що може зробити найбідніше Міністерство в Уряді, у якого лише просять кошти на все, від закупівлі нових музичних інструментів, які не купували від початку 70-років, коли ще в республіці були власні фабрики з виробництва цих інструментів, і до капітального ремонту приміщень, побудованих ще у часи розквіту радянської політичної системи. Принаймні, детальної статистики щодо якості кадрового складу в галузі по країні ці звіти не фіксують. Та й «не до культури зараз країні», сакраментальна фраза-відповідь на будь-яке питання.

Утім, контакти з керівниками галузі по областях, студентами заочної форми навчання, що працюють у сфері, перегляд статистичних звітів і поточних архівів обласних центрів народної творчості та управлїн культури і туризму принаймні Західного регіону засвідчив, що і там ситуація із «сільською культурою» аналогічна. А практика організації підвищення кваліфікації працівників галузі, на відміну від, приміром, бібліотекарів, настільки формалізована і обмежена в часі (лише тиждень, з яких один день відведено на ознайомлення з практикою роботи будь-якої установи культури, ще один день – це час від'їзду і вручення посвідчень), що на ефективність її проведення годі й сподіватися. Виключенням із цього ряду є створення навчально-консультативних центрів, на які й покладено організацію підвищення кваліфікації працівників галузі. Найкращим із побачених є, беззаперечно, Вінницький, де і матеріально-технічне оснащення (бібліотека, кадровий склад співробітників, матеріальна база, соціально-побутові умови проживання та їх вартість тощо), і зацікавленість керівників області явно випереджає очікувані прогнози (навіть в останній рік на проведення культурно-мистецьких заходів у галузі у цій області виділено коштів у 10 разів більше, ніж, приміром, на Рівненщині). І область особливо за жодними іншими показниками від тієї ж Рівненщини не відрізняється.

Тож подібна ситуація вимагає й відповідних змін, якщо існуюча сфера культури хоче залишитися потрібною сучасній державі.

На нашу думку, було б доречним здійснити наступне:

- сформувані за підтримки очільників галузю обласного рівня у керівництва Міністерства освіти і науки та Міністерства культури України (як основного замовника кадрів такого спрямування) думку щодо необхідності повернення до ВНЗ (чи хоча б окремих із наявних) спеціальності «Народна художня творчість» на рівні ВНЗ III-IV рівнів акредитації, переглянувши її зміст і затвердити на рівні МОН України її державний стандарт, що дасть змогу випускникам коледжів культури мати можливість продовжити навчання за фахом. Нагадаємо, що на початку 80-х років ХХ ст. Тернопільська, Рівненська та Львівська області у культурно-дозвілєвій мережі мали кадровий склад у межах 75-90% із повною фаховою вищою освітою. І як це впливало на економічні чи соціокультурні і соціально-психологічні показники доводити не потрібно;

- повернутися до практики підготовки фахівців із вищою спеціальною (культурно-дозвілєвою) освітою, відродивши цільовий прийом на навчання до ВНЗ на цю спеціальність, переглянувши, приміром, витрати на проведення заходів та ін. До речі, практика цільового прийому до ВНЗ дасть змогу переглянути сам принцип підходу до надання платних послуг на усіх рівнях у клубних закладах. Адже ефективна робота закладу сьогодні, це у переважній більшості та діяльність, що має відповідну грошову винагороду. Країна вже майже 25 років декларує ринкові відносини, а в багатьох сферах вони аж надто «ринкові»;

– узгодити на рівні управлінь культури і туризму обласних державних адміністрацій кількість фахівців, які потрібно підготувати для кожного району чи області загалом хоча б у найближчій перспективі. Це змусить, у свою чергу, керівників районної ланки відповідально ставитися до формування кадрового резерву, розпочати пошук людей, що мають відповідні навички і спрямовувати їх на подальше професійне навчання;

– розробити нові критерії оцінки діяльності працівників культурно-дозвілдової сфери, враховуючи конкретний результат їх роботи при атестації;

– враховуючи постійне скорочення коштів на утримання галузі, передбачити у навчальному плані цієї спеціальності блок дисциплін, спрямованих на підготовку саме організатора культурно-дозвілдової діяльності, який би міг налагодити культурно-мистецьку діяльність на рівні села, враховуючи наявний там специфічний потенціал;

– потребує змін і законодавство України про місцеве самоврядування, адже сьогоднішній сільський чи селищний Голова, він же й керівник культурно-дозвілдового комплексу (яких на Рівненщині 350) є не лише фактичним розпорядником наявних коштів, але й фахівців, яких він призначає без погодження у переважній більшості з районним відділом культури, ігноруючи тим самим освітній показник майбутнього працівника, добре розуміючи, що на 1-1,25 ставки в сільському клубі майже нічого не можна зробити, а відтак на цю посаду можна призначити будь-кого, завжди мотивуючи відсутність якісної роботи браком ставок. Сьогодня змушує керівників сільської ланки культури витратити кошти лише на утримання закладів і не думати про зміну форм роботи;

– це дасть змогу також здійснити реорганізацію чи краще б сказати, «інвентаризацію» власного кадрового корпусу і в сучасних ВНЗ I-IV рівнів акредитації окресленого спрямування, стимулюватиме пошук їхніми співробітниками, чи керівниками структурних підрозділів, відповідних форм навчально-виховної діяльності, яка буде корисною сучасній практиці і зможе принести прибуток, зокрема і духовний;

– вже давно на часі переглянути перелік спеціальностей і спеціалізацій і узгодити їх з існуючою соціальною потребою і таким чином роботодавцям фінансувати ті напрями, які будуть мати попит чи соціальне замовлення. Економістів і юристів ми вже підготували на багато років уперед, хоча від цього країна не стала міцнішою економічно та юридично захищеною;

– було б цілком логічним об'єднати зусилля місцевих управлінь культури та туризму і ВНЗ, що функціонують у межах їх правової компетенції і таким чином спільно вирішувати низку проблем, характерних для обох сторін: розробка професіограми фахівця, який потрібен сьогодні у закладах чи установах культури; прогноз щодо подальшого розвитку галузі і відповідного його кадрового забезпечення; форми організації практичної підготовки студентів-майбутніх фахівців тощо. Це надасть можливості реальної співпраці місцевих органів влади і мережі ВНЗ, існуючих на її території. Оскільки, якщо управління освіти і науки обласних ОДА хоча б якимось чином дотичні до підготовки фахівців на рівні середньої ланки, то контакту з ВНЗ у цьому плані на рівні інститутів мистецтв і управлінь культури та туризму в окресленому колі питань фактично не існує. Тож це буде реальна форма реалізації положень Закону про місцеве самоврядування;

– налагодити випуск всеукраїнського фахового часопису для галузі, за допомогою якого можливо було б обговорювати професійні питання і запровадити (з метою пошуку коштів) його обов'язкову передплату для управлінь культури і туризму, обласних центрів народної творчості та районних Будинків культури.

Тож висловимо побажання структурам, що займаються формуванням держзамовлення, відповідають за кількість та якість освіти й іншими подібними питаннями, почати використовувати такі давно відомі засоби, як прогнозування, науковий пошук чи розрахунок тощо, адже лише у такий спосіб зможемо не перечекати в черговий раз лихоліття, а цілеспрямовано сформуванню собі нове життя і нормальні умови для творчої самореалізації населення країни.

Список використаної літератури

1. *Аналітичні звіти Міністерства культури і туризму України за 2010-2013 роки.* – К. : НАКККіМ, 2011-2014.
2. *Афанасьєв Ю. Л.* Мистецька освіта та культурно-мистецька практика: здобутки та проблеми / Ю. Л. Афанасьєв // Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 20. У 2-х тт. Т. 2. – Рівне : РДГУ, 2014.
3. *Виткалов С. В.* Культурно-мистецька Україна в регіональних вимірах : моногр. / С. В. Виткалов. – Рівне : М. Дятлик, 2014. – 362 с.
4. *Кавка В.* Підготовка культурно-освітніх працівників в Україні : досвід, проблеми (60-70-і рр. ХХ ст. / В. Кавка // Наук. зап. Вінницьк. держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. – Вип. 9. Серія «Історія»: 3б. наук. пр. / За заг. ред. проф. П. Григорчука. – Вінниця, 2005. – С. 212-216.
5. *Мураховський А.* Книговидання в Україні : аналітичний огляд за підсумкам 2013 року / А. Мураховський, С. Буряк // Вісник Книжкової Палати України, 2014. – № 5. – С. 3-10.
6. *Нариси української популярної культури* / За ред. О. Грищенка. – К., 1998.
7. *Радянський спосіб життя і завдання підготовки кадрів культурно-освітніх закладів* : матеріали Всесоюзної наук.-практ. конф. – Рівне, 1977.
8. *Результати проведення регіонального етапу Всеукраїнського огляду-конкурсу клубних закладів у сільській місцевості* // Поточний архів КЗ «Рівненський обласний центр народної творчості» Рівненської обласної ради за 2014 р. – С.1-4.
9. *Статистика України, 2008* // hnp: www.ukrstat.gov.ua
10. *Статистика України, 2013* // hnp: www.ukrstat.gov.ua

Резюме

Аналізується кадрова ситуація в сфері культури і її кореляція з практикою організації культурно-дозвілєвої діяльності у Рівненській області в сучасних умовах.

Ключові слова: культурно-дозвілєва діяльність, Рівненська область, кадровий потенціал, фахові питання.

Summary

Vytkalov S., Vytkalov V. Applied problems of culture in the region: experience of Rivne region

A skilled situation in the sphere of culture and her correlation are analysed with practice of organization of культурно-дозвілєвої діяльності в Рівненській області в сучасних умовах.

Key words: культурно-дозвілєва activity, Rivne area, skilled potential, professional questions.

Аннотация

Виткалов С.В., Виткалов В.Г. Прикладные проблемы культуры в регионе: опыт Ровенщины

Анализируется кадровая ситуация в сфере культуры и ее кореляция с практикой организации культурно-досуговой деятельности в Ровенской области в современных условиях.

Ключевые слова: культурно-досуговая деятельность, Ровенская область, кадровый потенциал, профессиональные вопросы.

Надійшла до редакції 28.11.2014 р.

УДК 784.1:784.68 «1991-2014»

Г.С. Горох

ХОРОВЕ МИСТЕЦТВО РІВНЕНЩИНИ КРИЗЬ ПРИЗМУ ФЕСТИВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОБИ ДЕРЖАВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Фестивалі та конкурси хорового мистецтва на Рівненщині періоду державної незалежності України набули значного поширення. Передумовою їх актуалізації виступає конкурсно-фестивальна практика радянської доби, а саме, проведення щорічних Всесоюзних, обласних та районних фестивалів самодіяльності трудящих, фестивалів молоді, фестивалів Весни та праці тощо. Проте сьогодні, в умовах європеїзації, в Україні загалом та на Рівненщині зокрема, відбувається процес трансформації конкурсно-фестивальних традицій – проведення культурно-мистецьких заходів у рамках європейського формату.

Актуальність даної розвідки полягає у недостатній дослідженості новітніх тенденцій хорового фестивального руху на Рівненщині.

Мета дослідження: аналіз хорового конкурсно-фестивального руху на Рівненщині періоду державної незалежності України.

Цілісного, комплексного висвітлення проблематики хорового фестивального руху на Рівненщині на сьогодні обмаль. Численні публікації у місцевій періодиці стосуються розкриття окремих аспектів проведення того чи іншого фестивалю, як-от: «Різдвяні піснеспіви», «Великодні піснеспіви», «Весняні дзвіночки» тощо. Спеціальна та монографічна література з цього питання стосується окремих аспектів фестивального руху, тоді як проблематика хорових фестивалів залишається нерозкритою. Серед поодиноких розвідок у цьому плані згадаємо монографії С. Виткалова «Рівненщина: культурно-мистецький потенціал в парадигмах сучасності» та «Культурно-мистецька Україна в регіональних вимірах», у яких тією чи іншою мірою аналізується фестивальна практика Рівненщини як культурний феномен доби [2].

Для написання даної статті використовувалися окремі публікації в обласній та районній періодиці з метою їх цілісного осмислення та систематизації. Серед них чимало стосуються проведення щорічних «Різдвяних піснеспівів» [6, 15], «Великодніх піснеспівів» [5, 7, 9, 17], «Весняних дзвіночків» [16]. Окремі публікації присвячені проведенню районних фестивалів колядок [1, 3], фестивалю хорів недільних шкіл [4], фестивалю-конкурсу хорових колективів «Пісня, доля моя», що проходить у м. Дубровиця [8, 2,10], фестивалю духовної музики «До Бога різними мовами», м. Рівне [11; 3], Міжнародного фестивалю духовної музики «Блага вість Пересопниці» с. Пересопниця [12], фестивалю-конкурсу вокально-хорового мистецтва «Поліський краю дорогий» у с. Горбаків Гошанського району [13]. Відтак, фестивалі і конкурси хорового мистецтва на Рівненщині знайшли вияв як в обласному центрі, так і різних районах краю.

Фестиваль хорової музики «Великодні піснеспіви» проходить у м. Рівне з 2003 р. у рамках спільних духовних культурно-мистецьких заходів Рівненської єпархії Української православної церкви Київського патріархату (далі УПЦ КП), Рівненського державного гуманітарного університету та місцевої влади. Засновником і організатором фестивалю виступає кафедра хорового диригування Інституту мистецтв РДГУ.

Як зазначається в статті В. Гриб, основна мета його проведення полягає у поширенні духовних надбань українського народу, відродженні національних і духовних традицій, кращих зразків хорового мистецтва [5; 16].

ЗМІСТ

Розділ I. ДИНАМІКА КУЛЬТУРИ. КУЛЬТУРНА ПАМ'ЯТЬ. КУЛЬТУРА ТА ТРАДИЦІЇ

Н.О. Стратонова. Відображення та осмислення Києворуськими книжниками дохристиянських вірувань	3
А.В. Поплавська. Вплив християнства на культуру гостинності українців	6
Р.М. Шеретюк. Культурно-мистецькі здобутки книговидавничої діяльності Почаївських Василіан	10
О.В. Сем'яник. Діалог культури та історичної традиції крізь призму спадщини українського бароко	15
Ю.С. Сабадаш. Мистецтво як засіб формування національної свідомості (на прикладі італійської культури кінця XVIII-XIX ст.)	19
С.С. Салдан. Музично-естетичний аспект у філософській системі світогляду Й. Гете	24
К.С. Якименко. Трансляції образу Іоанна Златоуста на українських жертovníках XVIII-XIX століть	27
Я.С. Костко. Видове та тематичне розмаїття пластичного декору на фасадах львівських споруд другої пол. XIX – початку XX ст.	32
І.Г. Дудич. Стиль історизм у жіночих образах портретного живопису Мауриція Готтліба	36
М.М. Ковтун. Тема материнства в творчості Шевченка-художника	41
Н.В. Кукуруза. Життя і творчість Т. Шевченка в літературній композиції: сучасні жанрові вирішення	44
Л.М. Білоус. Культурно-мистецьке життя Рогатинщини наприкінці XIX – початку XX століть	48
Р.В. Кюнцлі. Корчма та шинок як феномен співіснування євреїв і українців у культурно-художньому просторі українського села	51
Т.В. Шнуренко. Дослідження традиційної сорочки Карпатського регіону на сторінках журналу «Народна творчість та етнографія»	55
Н.В. Студенець. Мистецтво хатнього розпису Східного Поділля першої третини XX століття у краєзнавчій діяльності трудшкіл	60

Розділ II. ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ СУЧАСНОГО КУЛЬТУРНОГО ПРОЦЕСУ

Г.П. Лукаш. Історичне ім'я як інтертекст національного і світового культурного простору	64
О.В. Овчарук. Образ людини в модусі культурософії українського літературного мистецтва кінця XIX – початку XX ст.	68
В.В. Лучанська. «Культура і вибух» Ю. Лотмана як метафора теорії й історії культури	72
М.Й. Заремський, Л.В. Колесникова. Особливості розвитку української духовної культури в XX-XXI ст.: традиції і новації	75
М.О. Тимошенко. Культуротворча місія міжнародних заходів (на прикладі культурно-мистецької ініціативи «Дні України»)	79
М.О. Чернець. Історична рефлексія розвитку ініціативи ЄС «Європейська столиця культури»	84
В.В. Олійник. Трансформація архетипів української ментальності в умовах полікультурності Карпатського регіону	90
А.К. Шаган. Теоретико-методологічні засади формування громадянської культури	93
О.В. Яковлев. Історіографічний дискурс культурологічної регіоніки Західної України	97

С. Вербовецька. Музично-поетичний літопис українського народу як вияв його національно-культурної самоідентифікації	101
О.М. Лісова. Діяльність культурно-мистецьких осередків українців Словаччини	105
Т.П. Фішер. Концертне життя Львова під час нацистської окупації у світлі преси	109
Г.П. Новоженець-Гаврилів. Культурно-мистецька адаптація українських митців на теренах Німеччини	113
Н.М. Сірук. Ідеологічний нагляд за культурною сферою України (друга половина 40-х – початок 50-х років ХХ ст.)	117
В.Г. Дутчак. Традиції бандурного мистецтва в Австралії	121
Л.В. Терещенко-Кайдан. Рукописна спадщина України та Греції як свідчення паралелізму і особливостей розвитку духовної культури двох країн	125
І.А. Юрченко. Особливості інтерпретації етнокультурних традицій у сучасних галузях дизайну	128
О.В. Даниленко. Художньо-естетичні критерії привабливості готельно-ресторанного закладу	132
М.З. Осадца. Міська тематика в пейзажному малярстві Станіславщини 50-60-х років ХХ століття: культурологічний аспект	135
О.І. Парфьонова. До питання формування теоретичних засад не фігуративних арт-практик образотворчого мистецтва	139
М.П. Єфімова. Типологія дитячої книги	143
Ю.М. Гулянич. Богдан Котюк: наукові дослідження та публіцистика	147

Розділ III. КУЛЬТУРА ТА СУСПІЛЬСТВО. КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНИХ СФЕР ДІЯЛЬНОСТІ

К.М. Гамалія. М.І. Ростовцев і його роль в історії вітчизняного та світового антикознавства	152
О.В. Богатікова. Мистецтвознавчі розвідки Г. Павлуцького на сторінках «Чтений в историческом обществе Нестора Летописца»	156
С.Ю. Сабадаш. Наукова спадщина Л.С. Виготського в контексті культурно-творчих процесів: історіографія проблеми	159
Н.В. Стахієва. Культурно-мистецька спадщина у дослідженнях В.М. Перетца	164
В.В. Марченко. Історіографічний дискурс дослідження акордеонного мистецтва України	169
А.Л. Щербань. Природно-кліматичний чинник впливу на розвиток орнаменталізації народної кераміки (на прикладі Лівобережної України)	173
Т.В. Яцечко-Блаженко. Кременецький замок – пам'ятка архітектури та історії національного значення	176
В.В. Гончаров. До проблеми взаємовідносин традицій і нематеріальної культурної спадщини	180
В.В. Степанчук. Історико-культурний потенціал та соціально-економічні перспективи використання замків та замкових комплексів Закарпаття в ігровому туризмі	184
І.Г. Смирнов. Логістика виставкової діяльності: світовий та український досвід	188
С.Ю. Шман. Музеї в епоху інтерактивної культури	194
Т.І. Совгира. Естрадні жанри на телебаченні	198
Ю.О. Москвічова. Регіональне телебачення як фактор формування соціокультурного простору сучасної Вінниччини	202
С.В. Виткалов, В.Г. Виткалов. Прикладні проблеми культури в регіоні: досвід Рівненщини	206
Г.С. Горох. Хорове мистецтво Рівненщини крізь призму фестивальної діяльності доби державної незалежності України	210
М.В. Богданова. Спортивний танець у системі бальної хореографії	214

О.О. Логвінова. Шоу з дельфінами як соціокультурне явище видовищної культури	217
Т.В. Пуларія. Архетипові підстави аналізу колористики декоративних розписів весільних скринь Нижньої Наддніпряни кінця XIX – початку XX століть	221
О.В. Попович. Соціалізація особистості в контексті глобалізації культуротворення	224

Розділ IV. ПОВІДОМЛЕННЯ, ІНФОРМАЦІЯ, РЕЦЕНЗІЇ

С.В. Виткалов. Пошукова діяльність в Україні в контексті наукових конференцій	228
О.М. Сливка. Фестиваль «Коломийські представлення» в контексті розвитку українського театрального мистецтва кінця XX – початку XXI ст.	230
І. Цзя. Альтернативна естетика корейського кінематографа – феміністичний кінематограф	236
Н.Г. Андрущук. Український етнічний ренесанс: суспільно-креативна роль етно моди XXI ст.	240
О.Ю. Бобечко. Місце і роль мистецької діяльності Лесі Українки в розвитку бандурного мистецтва в Україні	243
В.М. Піщанська. Сакральне мистецтво доби козацького бароко	247
І. Зубавіна. Візуальний код як генератор нових смислів (на прикладі екранних проєктів Метью Барні)	251
В. Сінельнікова. Східна українська діаспора сьогодні: перспективи і реалії культурної співпраці з Україною (українці Нижнього Поволжя)	257
О.М. Гончарова. Гліптотека як вид художнього музею	260
Відомості про авторів	265

TABLE OF CONTENTS

Chapter I. DYNAMICS OF CULTURE. CULTURAL MEMORY. CULTURE AND TRADITIONS

N. Stratonova. Reflection and comprehension of Kievorussian bibliognosts of pre-christian beliefs	3
A. Poplavska. Influence of christianity on the culture of hospitality of Ukrainians	6
R. Sheretyk. Cultural and art achievements of publishing activity of Pochaivskikh Vasilian	10
O. Semyanik. A dialog of culture and a historical tradition through the prism of heritage of the Ukrainian baroque	15
J. Sabadash. The art as a method of forming of national consciousness (on the example of the Italian culture of the end of XVIII-XIX cent.)	19
S. Saldan. Musical and esthetical aspect of the philosophical system of the world view of Y. Goethe	24
Yakimenko K. Interpretation of John Crysostom image on the Ukrainian altars of the XVIII-XIX cent.	27
Y. Kostko. Specific and thematic variety of sculpturesque decoration on the front elevation of Lviv buildings of the second half of the XIX to early XX cent.	32
I. Dydich . The historical style as a method of female images in portrait painting of Maurycy Gottlieb	36
M. Kovtun. A theme of maternity in creative work of Shevchenko as an artist	41
N. Kukuruza. Life and creative work in literary contexture of Shevchenko: modern genre solutions	44
L. Bilous. Cultural and art life of Rohatyn in the end of the XIX to early XX cent.	48
R. Kiuntsli. Barrel shop and pub as the phenomenon of coexistence of jewries and Ukrainians in a cultural and artistic space of the Ukrainian village	51
T. Shnurenko. Research of traditional shirt of Carpathians region on the pages of magazine «Folk art and ethnography»	55
N. Studenets. The art of a home painting in a regional occupation of working school of the East Podillia of the first third of the XX cent.	60

Chapter II. PROBLEMS AND CONTRADICTIONS OF MODERN CULTURAL PROCESS

G. Lucash. The historic name as intertext of national and world cultural space	64
O. Ovcharuk. The image of a human being in the mode of culture-philosophy of the Ukrainian literary art of the late XIX – beginning of XX c.	68
V. Luchanska. «Culture and explosion» of U. Lotman as a metaphor of theory and history in culture	72
M. Zaremskyi, L. Kolesnikova. Features of the Ukrainian spiritual culture development in the beginning of XXI century: traditions and innovations	75
M. Tymoshenko. Culture-making Mission of International Events (based on the cultural and artistic initiative «Days of Ukraine»)	79
M. Chernets. Historical reflection of the development of EU initiatives «European Capital of Culture»	84
V. Oleinyk. Transformation of archetypes of the Ukrainian mentality under conditionss of multiculturalism of Carpathian region	90
A. Shagan. Theoretical and methodological principles of civic culture formation	93
O. Yakovlev. Historiographical discourse of culturology in regions of Western Ukraine	97

C. Verbovetska. Musical and poetic chronicle of the Ukrainian as an expression of its national and cultural self-identity	101
O. Lisova. The activities of cultural centers of the Ukrainian in Slovakia	105
T. Fisher. The concert life of Lviv during the Nazi occupation in the press	109
G. Novozhenets-Havryliv. Cultural and artistic adaptation of Ukrainian artists on the territory of Germany	113
N. Siruk. The ideological supervision of the cultural sphere of Ukraine (second half of the 40's – early 50 th of XX c.)	117
V. Dutchak. Traditions of bandura art in Australia	121
L. Tereshchenko-Kaidan. Manuscripts heritage of Ukraine and Greece as evidence of overlap and features of the spiritual culture development of both countries	125
I. Yurchenko. Peculiarities of interpretation of ethno-cultural traditions in modern spheres of design	128
O. Danylenko. Artistic and aesthetic criteria of attractiveness of hotel and restaurant establishments	132
M. Osadtsa. Urban themes in landscape painting of Stanislav region in 50-60 years of the twentieth century: the culturological aspect	135
O. Parfenova. On the question of theoretical foundations of non-figurative art-practices in fine art	139
M. Yefimova. Types of children's books	143
Y. Hulyanych. Bogdan Kotyuk: researches and publicistics	147

Chapter III. CULTURE AND SOCIETY.

CULTURE OF PROFESSIONAL SPHERE OF ACTIVITY

K. Gamaliya. M.I. Rostovtsev and his role in the history of home and world antiquity	152
O. Bohatikova. Art criticism exploration of G. Pavlutskyi on the pages of «Readings in the historical society of Nestor Letopysets»	156
S. Sabadash. Scientific heritage of L.S. Vygotskyi in the context of culture-creative processes: the historiography of the problem	159
N. Stahiyeva. Cultural and artistic heritage in studies of V.M. Peretz	164
V. Marchenko. Historiographical discourse in research of accordion art in Ukraine	169
A. Shcherban. Nature climatic influences on the development of ornament folk ceramics (on the basis of the left-bank Ukraine)	173
T. Yatsechko-Blazhenko. Kremenets Castle – architectural monument of the historical and national importance	176
V. Goncharov. On the problem of relationsheeps between traditions and intangible cultural heritage	180
V. Stepanchuk. Historical-cultural potential and socio-economic prospects of use of castles	184
I. Smirnov. Logistics of exhibition activity: international and Ukrainian experience	188
S. Shman. Museums in the age of online culture	194
T. Sovhyra. Pop genres on television	198
Y. Moskvichova. Regional television as a factor of socio-cultural space formation of modern Vinnychyna	202
S. Vytkalov, V. Vytkalov. Applied problems of culture in the region: experience of Rivne region	206
G. Goroh. Choral art of Rivne region in festivals in the period of the state independence of Ukraine	210
M. Bogdanova. Sports dance in the ball choreography system	214
O. Logvinova. Shows with dolphins as a socio-cultural phenomenon of the entertainment culture	217

T. Pulariya. Archetype bases of the analysis of colors in decorative painting of wedding chests of Lower Dnieper area of late XIX – beginning of XX c.	221
O. Popovych. Socialization of a personality in the context of globalization of culture creation ..	224

Chapter IV. REPORTS, INFORMATION, REVIEWS

S. Vytkalov. Search activity in Ukraine in the context of scientific conferences	228
O. Slyvka. Festival «Kolomyia presentations» in the context of Ukrainian theater development of late XX – beginning of XXI centuries	230
I. Tzya. Alternative aesthetics of Korean cinematography – feministic cinematography	236
N. Androschuk. Ukrainian ethnic renaissance: social and creative role of ethno-fashion in XXI century	240
O. Bobechko. Place and role of art activity of Lesya Ukrainka in the development of bandura art in Ukraine	243
V. Pischanska. Sacred art of Cossack Baroque period	247
I. Zubavina. Visual code as generator of new senses (on the example of Matthew Barney's screen projects)	251
V. Sinelnikova. East ukrainian diaspora today: prospects and realities of collaboration with Ukraine	257
O. Goncharova. Glyptotheque as a kind of an art museum	260
About the authors	265

Наукове видання

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ, ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

**Випуск 20
В 2-х т. Том 2**

Упорядкування та наукове редагування **Володимира Виткалова** (0678032398)

Комп'ютерний макет та верстка – **Л.Федорук**

*Висловлюємо подяку начальнику управління освіти і науки
Рівненської облдержадміністрації п. Григорію Таргонському
за часткову фінансову підтримку видання*

Підписано до друку 28.11.2014 р. Замовлення № 170/1.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 35,8. Наклад 100.

Видавничі роботи: **ППДМ**
свідоцтво про державну реєстрацію РВ №11 від 12.06.2002 р.
35304, Рівненська обл., Рівненський р-н, с. Корнин, вул. Центральна, 58
Адреса редакції: 33000, м.Рівне, вул. С.Бандери, 12,
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології та музеєзнавства. Тел. (0362) 63-42-62

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ № 15560-4032 Р. Зареєстровано Міністерством юстиції України,
наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.*

*Збірник зареєстрований Президією ВАК України як фахове видання з проблем культурології
(постанова № 1-05/5 від 18.11.2009 р.) та мистецтвознавства
(постанова № 1-05/4 від 14.10.2009 р.)*

Українська культура : минуле, сучасне шляхи розвитку : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 20. Т. 2 / упоряд. В. Г. Виткалов ; редкол.: А. Г. Баканурський, С. В. Виткалов, О. М. Гончарова та ін. ; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. – Рівне : РДГУ, 2014. – 272 с.

У збірнику вміщено статті науковців вищих навчальних закладів, присвячені розгляду історико-мистецької проблематики переважно західноукраїнських теренів. Певна частина матеріалу висвітлює різнобічні грані теоретико-методологічних проблем українського мистецтва. Окремий розділ складають повідомлення та рецензії.

Для науковців, студентів, аспірантів та усіх тих, хто цікавиться вітчизняною історико-мистецькою спадщиною.

ISSN 2411-1546

ББК 63.3(4Укр)-7
УДК 94(477)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014